

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav východoevropských studií

Slovanské literatury

Bogdan Dichev

**Modely komického v Haškov románu „Švejk”
v porovnání s vrcholnými satirickými díly
bulharské, ruské a srbské beletrie**

**Models of comic in Hasek's novel "Švejk"
compared with top satirical works
Bulgarian, Russian and Serbian fiction**

Teze diserta ní práce

vedoucí práce – Prof. PhDr. Vladimír Just, CSc.

2012

I. Cíle a metodologická východiska práce

Přístup k jakékoli otázce Haškova „Švejka“ je docela obtížný nejen kvůli záhadnosti a multifunkčnosti díla, ale i z hlediska dosavadních literárně kritických názorů a idejí, které toto dílo zkoumaly z mnoha stran, doslova na mikroskopické rovině.

Česká literární vědecká tradice má obrovské množství odborné literatury v nově problematice Haškova díla a nemůžeme se nezmínit o symbolických jménech, která zdobí kritický pohled na Haška v románu a jejichž práce se staly základem zdejších východisek.

V podobných problematice píše o dobrém vojákovi například Viktor Dyk, Ivan Olbracht, Julius Fučík, František X. Šalda, Arne Novák, Josef Hora, Karel Teige, Franta Sauer, Jaroslav Durych a mnozí jiní. V ohnisku klasických prací o Haškově románu v novějších dobách jsou články a monografie Milana Jankoviče, Zdeňka Mathausera, Přemysla Blažíka, Emanuela Frynty, Václava Böhra, Petra Krále, Václava Černého, Květoslava Chvatíka, Františka Daneše, Jana Grossmana, Jindřicha Chaloupeckého, Karla Kosíka, Antonína Měřana, Sylvie Richterové, Jindřicha Tomana, Jiřího Holého, Milana Exnera aj. Z úhlu pohledu dramaturgického a divadelního o Švejkovi uvažovali a psali mezi dalšími kulturními postavami české společnosti také Jan Werich, František Černý, Vladimír Just; z hlediska filmového Elmar Klos a Pavel Taussig a mnozí jiní.

Jako svérázná knihovna literárního díla Jaroslava Haška se osamostatují stovky kritických prací Radka Pytlíka, jehož haškologické texty se mohou stát základem alespoň několika konkrétně zaměřených vědeckých prací. Nelze se nezmínit o cizojazyčné bohemistice a nepřipomenout pár dalších jmen nejvýznamnějších odborníků na Švejka mimo země, například Sergej Nikolskij, László Dobossy, Sergio Corduas, Holt Meyer, Sir Cecil Parrott (překladatel „Švejka“ do angličtiny), Svetomir Ivanov (překladatel „Švejka“ do bulharštiny, jehož překlad je považován za jeden z nejúspěšnějších),¹ Nikola Georgiev, který svými pracemi v novějších Haškově inspiroval tento titul disertačního textu.

Některí autoři se výslovně vnovali komice Haškova Švejka a z jejich plodných výkladů stáží tato práce. To jsou především R. Pytlík, M. Jankovič a P. Blažík, S. Richterová. Ovšem nebude nepřesné tvrzení, že ustáleným zvykem je o komice tohoto díla mluvit zčásti, vykládat ji jako hotovou, předem danou

¹ Viz například IVAN EV, Svetomir: Muž, který si tyká se Švejkem. Rozmlouval Karel Havlíček. 100+1 zahraniční zajímavost. ročník 20, číslo 7 (duben). 1983, s. 63. nebo také IVAN EV, Svetomir: U bulharského překladatele Švejka. Rozmlouval Zdeněk Urban. Tvorba. číslo 16 (20.4.), příloha Kmen, 1983, s.9.

vlastnost, zmi ovat se o ní letmo a hlavn v odkazech na jiné souvislosti. *Výklad sémantiky komiky, vztah pozorovaných jev s tená ským vnímáním, analýza jejich nosných jazykových prost edk , souvislostí mezi intencionalitou a recepcí, logických mechanism smíchu opravdu není p íliš astý.*

Proto splným v domím složitosti látky zde chystaného pr zkumu a nes etné bibliografie v této oblasti jsme se rozhodli navrhnout n jaký konkrétn jší pohled na komi no v Haškov románu a klasifikovat ho v obecn jších rámcích a podle p edem ur ených a v textu odhalených, p ítomných p íznak . Takže hlavním úkolem práce, na niž poukazuje i titul, je **formulovat modely Haškovy komiky v „Švejкови“.**

Pod pojmem „model“ chápeme *vžitě kulturní a spole enské schéma vnímání a tvo ení komi na, jež má svoje principy a zákonitosti, postupy a praxe, p írozené mechanismy a vlastní teoretickou osnovu.*

Hlavním cílem práce je stanovit diferen ní rysy jednotlivých komických model (cíl A – **cíl definice**). Tento p ístup se bude snažit aplikovat známé tradi ní p ístupy ke komice. H. Bergson nap íklad ve své v této oblasti emblematické práci *Smích* uvádí komi no forem a pohybu, komi no situace a slov a komi no charakteru. Ukrajinský odborník na jazykovou komiku Georgij Po epcov vidí dva hlavní typy humoru – situa ní a slovní.² eský odborník Bohuslav Brouk, žák Jana Muka ovského, se zmi uje o komice myšlenkové.³ Mohou být ur ovány ješt mnohé další útvary a odstíny komi na, ale to není zám rem této práce. Naopak, *jedním z metodologických postoj budou zde uvedené klasifika ní jednotky chápány jako konkrétní subtypy a techniky jednotlivých model komiky (metodologie hierarchické systematizace).*

Základní metodologické východisko této práce spo ívá v tezi, že v kosmickém objemu Haškova románu, kde se k íží otázky nejzr zn jší povahy (existen ní, žánrové, jazykov dné, kulturní, estetické atd.) je *vedoucím um leckým podn tem a jádrem um lecké hodnoty tohoto díla práv komika (metodologie konceptualizace).* Zejména na jejím základ vznikají všechny další otázky, které znepokojí milovníky Haškova humoru už skoro celé století. Proto **základním cílem práce je ukázat**

² In general, two types of humor may be distinguished: situational humor and linguistic humor. PO EPCOV, Georgij: *Language and humour*. Kiev: Vyš a škola, 1981, s. 11. 326

³ Viz BROUK, Bohuslav: *Jazyková komika*. Praha: Václav Petr, 1941. 120 s.

principy komiky „Švejka“ a její mnohozvukost a vzácnost, *technické postoje jejího vytváření a sémantické procedury jejího zrodu* (cíl **B – cíl analýzy**).

Konečným cílem práce je dokázat, že mezi Haškovým „Švejkem“ a dalšími tymiti tituly bulharské, ruské a srbské satirické prózy (*Baj Ga u, Dvanáct k esel, Zlaté tele a Autobiografie*) existuje nějaký obecný, pevný a monolitní základ (model komika), který se v každém díle specifikuje (cíl **C – cíl konfrontace**).

Vedlejšími, ale nikoli méně významnými orientačními body práce jsou otázky umleckého zpracování komického podnětu a prostředky dosažení komického efektu, které jsou hledány výhradně na poli jazyka prostřednictvím podrobné analýzy konkrétních textových pasáží (v podstatě body týkající se cíle B). Chtěli bychom se předem omluvit, že podrobný jazykový a sémantický způsob zpracování literárního textu se nemohl vyhnout nějakým detailnějším výkladům, občasným letmým reprodukcím a poněkud zpomalující šířce rozboru. Doufáme, že trpělivě čtenáři tyto prohledky velkoryse odpustí.

A konečně musíme připomenout jeden velmi důležitý bod metodologického základu tohoto textu. Jelikož se bude zkoumat přirozenost literární komiky, analytický přístup potřebuje metodologický repertoár pojmů a pevné teoretické zázemí v široké a nepřehlédnutelné teorii komika (**metodologie výběru a aplikace pojmoslovného instrumentaria**). Takže na první místa základní bibliografie, která nás nasměruje v tomto složitém pátrání, musíme zařadit monografii velkého českého odborníka na teorii komiky, profesora Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, významného kulturologa a psychologa Vladimíra Boreckého, které jsou v českém prostředí nenahraditelnými teoretickými encyklopediemi, a zároveň i teoretickou osnovou pro vstup do kouzelného a tajuplného světa komiky. V souvislosti s jeho základním teoretickým teorií komiky na této makroteorii ve zdejších úvahách operujeme výhradně z teoretické pozice makroteorie inkongruence (**metodologie praktického přístupu**). Z tohoto pohledu *inkongruence je pojata jako jádro, pramen a hybná síla komického podnětu*.

II. Stanovení diferenčních rysů jednotlivých komických modelů – cíl A, cíl definice: konceptuální základy a řešení

První část práce představuje karnevalový model komiky „Švejka“.

Definování karnevalového modelu je provedeno na základě teorie karnevalu Michaila Bachtina a vychází z ideje, že de facto v Haškových Osudech komika není jen satirická. Satira v užším pojetí je explicitní, útočný, napravující výsměch, má svéráznou sociální regulační funkci. Nezídka může obsahovat složky komice protikladné – zobrazení krutosti, hrůzy, násilí atd. Problematika určení tohoto románu o válce jako válečného i protiválečného (nebo podle P. Blažičky – neválečného) do jisté míry souvisí se satirickou linií vyobrazení. Ovšem jak válka, tak i nesporné satirické ostrosti „Švejka“ nacházíme v skutečném světě, ve věcném reálném, senzitivním světě, kde je založen nejpodstatnější paradox tohoto díla o paradozech: válka v podstatě neexistuje – je jen nekonečné putování na frontu, její hlasy jen doznívají z novin, z vyprávění zraněných, z obrazů válečných polí a míst, ale skutečná válka tu není. Je zvláštním retardacím komickým způsobem oddalována. Válka existuje v Haškově románu ambivalentně – stejně tak, jak je dvojnásobná postava hlavního hrdiny.

Za kulisami skutečného světa Osud se promítají záblesky světa karnevalového. Na stránkách díla mohou být spatřeny určité náznaky karnevalové kulturní tradice a světového názoru. V duchu Bachtinova chápání pojmu „karnevalizace“ (*Toto pojetí karnevalu a jeho jazyka do jazyka literatury nazýváme karnevalizací literatury.*) můžeme pozorovat komiku „Švejka“ jako kulturní reminiscenci starobylé monumentální tradice lidového smíchu. Svět karnevalu (svátek) koexistuje se světem reálným (válka), prolíná se s ním a vytváří jinou dimenzi komiky díla, kde už principy satiry jsou pro zachycení celého mnohotvárného komplexu komických významů a forem nedostatečné. Splývání smrti a „svátek“ (v nesčetných veselých případech, v chování Švejka, v znázornění míru v jeho vitální každodennosti) tvoří vnitřní ambivalentní karnevalovou strukturu Haškova díla.

K **definici karnevalového modelu komiky** patří Bachtinem stanovené kategorie karnevalového smíchu a karnevalového pocitu světa, které postupně práce vyhledává a analytickým postupem dokazuje jejich platnost a funkčnost na stránkách „Švejka“. První je **universalismus** – smích v Haškově díle je absolutní, totální, univerzální. Není soustředěn pouze na negativní jevy v společnosti, na představitelů státní mašinerie, na militarismus atd. Smích v Osudech je všeobjímající, nezastavuje se před ničím, ani před autoritou v dy, ani

před národní mytologií, ani před mravními tradicemi společnosti atd. Tento **absolutismus smíchu** není skrze omezené satirické pojetí Haškova románu vyložitelný.

Dalším důležitým rysem karnevalového smíchu je **pocit svobody**, konkrétně ji podle formulací M. Bachtina – „osvobození od vnitřního cenzora“, „osvobození od morálního strachu“. Všechny aspekty a formy hrůzy jsou zcela zesměšněné, ba co více – celý svět v díle podléhá dle kladnému a **generálnímu zkarikování**. Neexistuje opozice „pozorovaný karneval – pozorující karneval“, karnevalový proud komika je pociťován všude, všichni ho „hrají“: „*Hraje sám život – bez scény a bez rampy*“.

Celkově je svetonázor Haškovy komiky nepřátelsky naladěn vůči každé snaze o věčnost a absolutnost, tento román je v duchu karnevalu postaven na **absolutizaci relativnosti světa**. Zkarikována je nakonec i válka, dokonce i sama smrt v její tělesně-anatomické detailní destruktivnosti. Proto práce pokládá fenomén války v tomto díle, přesněji její zkarikované obrazy, za velmi důležitý prvek organizace jeho karnevalové komiky. Jejím zesměšněním se člověk osvobozuje od bémene nejvyššího strachu.

V úvahách o pocitu svobody práce zachází s terminologickým pojmem M. Bachtina „*zesměšněné strašidlo*“. Hrůza ve spojení se zaplavující komediálností Osud je pravým ztvárněním pojetí karnevalového strašidla, čili osvobození od strachu. Karikaturní postavy armádního a byrokratického aparátu ten základní princip převracení pojmů „strach“, „důs“, „hrůza“ jen potvrzují. Obecně realisticky dokumentární náznaky o tragedii této doby nepatří ke koncepci karnevalového modelu komiky románu.

Posledním z důležitých rysů je zmíněná **ambivalence** a těsně související **pocit obnovy**. Komika díla se nejen vysmívá, je těsně spojena s pocitem obnovy. Každá věc, která se octne v ohnisku smíchu, podléhá přehodnocení, její obraz se rozptyluje a prolíná své významové složky s jinými disponovanými i sugestovanými objekty. Ambivalence v komice Osud je těsně propojena s imaginací v duchu Boreckého teorie. Představitelství přisobí na lidismus, na hravou náladu recipienta komiky a plodně rozvíjí jeho vnímání v kreativní produkci. Ludická složka komického vnímání podněcuje obnovu daného objektu, uchopení jeho „jinakosti“, odhaluje „*druhou pravdu o světě*“, „*druhou přirozenost člověka*“. Dvojnásobnost, respektive **pocit obnovy** v komice „Švejka“ silně záleží na jejím významovém vzájemném přisobení s imaginací ztvárnění ústí lidismu. Ambivalentnost je základní operační kategorií analytického přístupu v rozboru komiky karnevalového modelu.

Tyto základní kategorie Bachtinovy teorie a jejich přítomnost a funkční propojenost se smíchem Osud definují přítomnost karnevalového modelu komika. Postava Švejka je

představena jako realizátor karnevalového modelu, jako absolutní katalyzátor karnevalizující funkce.

Druhá část práce představuje model hry v komice „Švejka“

Definování **hrového modelu komiky** staví na Boreckého teorii vzájemné souvislosti imaginace, hry a komiky a ideově vychází z článku Milana Jankoviče *Hra s vyprávěním*. Teoretickými základy určení fenoménu hry a jeho deskripce jsou práce Johana Huizingy, Rogera Cailloise a Eugena Finka. Model hry nestojí samostatně, vyhraněn v rámci karnevalu a nezávisle na něm. Na základku jsou probírány shody a odlišnosti mezi hrou a karnevalem, přičemž je karneval pojat jako hra, jako zvláštní hra, nejtypičtější a nejrozsáhlejší kulturní projev hry. Prvky karnevalového světa, jež v pojednání o karnevalovém modelu byly záměrně ponechány na periférii výkladu, teď se probírají dle kladně v rozboru modelu hrového, promítají se do jeho konceptuálního vytváření, a tak se naznačuje výrazná propojenost obou modelů přičemž jejich samostatnosti i přes všechna specifika. Schematicky může být Bachtinův pojmoslovný aparát nastíněn následujícím způsobem:

1. Charakteristiky karnevalu:

- všennárodní
- sváteční
- žitý

2. Atributy karnevalového smíchu:

- ambivalence
- universalismus
- kontemplace světa
- vztah k času
- utopičnost

3. Zvláštnosti lidového smíchu starých časů:

- universalismus
- svoboda
- neoficiální lidová pravda

4. Základ karnevalového pocitu světa a jeho typické kategorie:

- „svět nahoru vzhůru“ (monde l'envers)

- familiární a vřelý styk (familiarizace), výstřednost
- karnevalové mezilidství
- profanace (snižování a materializace)

Neoficiální lidová pravda a karnevalové mezilidství jako karnevalové prvky jsou znázorněny na poli hry jako ty i kategorie Cailloisovy taxonomie her – mimikry, agon, ilinx a alea. Kontemplace svatá (a s ní propojená utopie a vztah k času) je probrána na konci výkladu o modelu hrovém jako aspekt sjednocení a vzájemnosti obou komických modelů.

Idea o existenci hrové komiky v Osudech začíná od Jankovických koncepcí o hře s vyprávěním. Proto i hlavní objekt výkladu a realizace koncepce je Švejkovo vyprávění, narativní žánrový útvar **hospodská historka**, kde se projevují ty i kategorie hry podle Cailloisovy teorie. Aspekty hry nejsou představeny samostatně a samostatně, nýbrž v své funkční propojenosti s komikou díla. Hra ve Švejkově vyprávění je pozorována skrze optiku Finkova chápání radosti ze zdání v imaginárním světě hry a oddalování konečného cíle (což výrazně souvisí s retardující funkcí Švejkových historek).

Možné aspekty hry a komiky s ní propojené se ovšem nevyerpávají Švejkovými hospodskými historkami. Komika díla je obzvláště silná právě v situačních modelacích vyprávěcí. Strukturování situací, ve kterém je ozřejmen hravý verbální postoj vyprávění, je nazván *ludus*. Oproti tomu samotná komika situací, která tkví ve vzácnosti dvojitého etosu a která nevychází z podání vyprávění, je nazvána *uskutečnění situace*. Nakonec jsou znázorněny ještě dva aspekty hry, jejichž komika spoívá jak v plánu situačním, tak i v plánu pojmovém. To je infantilní chaotický živel, který je zde podle Cailloisova pojmosloví nazván *paidia*, a quasihra, spolková důstojnost u představitelů státní mašinerie, která je tady určena v souladu s Huizingovými názory jako *puerilismus*.

Všechny zde naznačené kategorie a projevy hry jsou pečlivě analyzovány v konkrétních epizodách a situacích a tak jsou dokázány funkční a ztvárněného hlediska záměrně budovaný vztah mezi hrou a komikou v Osudech i existence hrového modelu v díle.

Svatá kontemplace jako radost ze zdání je pojata ve svém neustálém živém zjevování prvkem českého národního svatá ve vyprávění Švejka a ostatních hrdinů, které obrozuje míru v lnu války, život v sarkofágu smrti. Každá Švejkova hra je úlohem českého kosmu, který symbolicky znázorňuje celek toho kosmu v duchu teorie hry E. Finka. Tak vztah k času a utopie jsou ozřejmeny na poli hry jako svérázná „oáza štěstí“.

III. Znázornění princip komiky „Švejka“ – cíl B, cíl analýzy: orientační body, přístupy a řešení

Analytický přístup práce spoívá v podrobnějším rozboru určitých scén, epizod a situací Haškova díla, která nazívá prizmaty jednotlivých komických modelů a jejich konstituujících složek.

Karnevalovému modelu jsou v novány ty i kapitoly práce, hrovému šest, ale přes tento rozdíl jsou obě části skoro stejně rozsáhlé.

Každá kapitola představuje n který aspekt karnevalové nebo hrové komiky a analýzou daných textových úseků potvrzuje jejich platnost.

První a druhá kapitola práce znázorňuje různé aspekty **zespěšněního strašidla**. Důraz je dán na karnevalové převrácení hry v smích, pozorována je karnevalizující funkce Švejka a analyzován jazyk úředních papírů, jeho dutý patos a zbytečné klišovitě formulace, jež jsou ukázány jako praktický balast. Jazyk je spatřen ze tří úhlů pohledu – jako algoritmizace cenzury, ritualizace výsměchu a přesun akcentu i zrození nového významu v živlu komiky. Kromě jazyka se rozebívají n které rysy armádního ceremoniálu a poukazuje se na komické situace, kdy je podrobena výsměchu symbolika salutování. Nezídka se strašidla v karnevalovém panoramatu *Osud zespěšnění sama*, to je rozebráno jako postoj autodiskreditace.

Třetí a čtvrtá kapitola analyzuje karnevalovou komiku z hlediska snižování a materializace, ovšem vždy s poukazem na skrytou ambivalenci komických příhod. Jelikož je struktura karnevalu opozitní vůči regulérnímu řádu, představují se epizody, kde je nakreslen svět naruby – podle Bachtinovy terminologie *“monde à l'envers”*. Karnevalové prvky, které jsou nesporně v Haškově díle přítomny, jsou implicitní a znázorněná opačné kosmogonie karnevalu je jeden z bodů analytické explikace. Pojmenovány jsou principy totální kontextualizace a komické aluze, probívají se podrobně fáze komického přehodnocení, vtažení objektu komického soustředění do **„zóny familiárního styku“**, přičemž se spoléhá na Jakobsonův model selekce a substituce v jazyce.

Typická karnevalová **profanace**, včnné snižování a materializace, je rozebrána na pozadí Haškova vulgárního humoru. Po podrobnějším statistickém popisu vulgárních jednotek následuje analýza n kolika významnějších epizod, kde je citelná přítomnost materiálně tělesného „dole“. V dřívejším algoritmem výkladu je ambivalence vulgárního prvku. Každá složka necenzurního jazyka (nebo její včnný referent), pokud má komickou funkci, je

spjata s „*druhou pravdou o sv t*“ a „*s druhou p irozeností lov ka*“, má výraznou **ludickou funkci** a uplat uje se jako nov zjevená „**jinakost**“. S ohledem na systematizaci pojmosloví je proveden pracovní návrh rozlišení pojmu „**inkongruence**“ a „**reduplikace**“, které jsou základní pro zde zastávanou koncepci komiky.

Analýza hrového modelu je detailn jší a bohatší, ovšem tím, že je orientovaná jako nadstavbová v í modelu karnevalovému, není narušena kompozi ní bilance. Po po áte ním pokusu o rozlišení obou pojmu (karneval a hra) následuje jeden z op rných bod ů analytického p ístupu – rozbor odstavce 54. Kantovy *Kritiky soudnosti*, kde autor uvažuje o povaze smíchu. Výklad neoponuje Kantovu názoru, ale ukvapené recepci heslovité formulace, že „*smích je prom na napjatého o ekávání v nic*“. Iasto se tato formulace chápe doslovn ě a cituje se automaticky. Zde se rozbor snaží dokázat práv opak tohoto ustrnulého chápání, že tato prom na je pro Kanta „**svobodná hra po ítku**“. Pojetí smíchu jako hry hned navazuje na ludismus jako konstituující složku v Boreckého koncepci a zase s p ímým poukazem na roli imaginace v sv t komiky: „*Ludismus je d ležitým momentem komiky v tom, že umož ůuje, abychom inkongruenci neodmítli pro její neadekvátnost, ale našli v ní jako ve h e specifické uspokojení, radost a zálibu, nikoliv s ohledem na užite nost, ale práv s ohledem na sm ůšnost. Ludismus se m že rozvinout v produktivní kreativitu. Komické zdvojování obsažené v inkongruenci se díky symbolické imaginaci rozvíjí tv r ím zp sobem za ú asti ludismu.*“ (Borecký, 2000:144.). Výklad kon í stanovením Boreckého paradoxu, že „*s m y s l k o m i k y je v n e s m y s l u*“ v p ímé návaznosti na ludismus, imaginací kreativitu a radost ze zdání ve h e, ím ukazuje na vzájemnou propojenost hry a komiky.

Celkem je analytický p ístup v kapitolách páté a šesté propojen s ujasn ěním n kterých teoretických zásad. Šestá kapitola p edstavuje žánrový skvost moderní eské prózy – hospodskou historku – v napjatém protikladu s idejí T. Kulky o pot ůšení z roz ešení paradoxu (s poukazem na komickou nesourodost ve vtipech), tedy o pot ůšení z roz ešení nesmyslnosti i inkongruence. Nesourodost jako radostný prožitek podle Kulky tkví hrub ě eno v odhalení nemožného a absurdního mechanismu a v kognitivním návratu regulérnosti. Oproti tomu se zde zastávaný názor drží Boreckého chápání, že komika jako nesourodost je hra v imaginacím sv t , která nám p ínáší radost ze zdání. V logice tohoto p ístupu je inkongruence podn t dotvá et tv r ím zp sobem nastolenou „nesmyslnou“ situací, se kterou si lze vesele a radostn zahrát. Taková je komika Švejkova vypráv ění.

Další kapitola analyzuje konkrétní situace, které analogicky p íazuje ke kategoriím hry R. Cailloise. Švejkovy hospodské historky jsou p íbuzné karnevalovým mezaliancím a je ukázáno na jejich hypotetické prototypy: karnevalové sociáln -kulturní fenomény k icky

Pa íže, coq-à-l'âne a zvláštní Rabelais v postoj „*po ítání prost edk na vytírání*“ p edstavují formy Cailloisových kategorií hry **ilinx**, **agon** a **alea**, a lidová pravda (termín Bachtinova pojmosloví) – kategorie **mimikry**. Každá linie spodoby je založena na podrobné analýze konkrétní scény díla.

Analytický p ístup deváté kapitoly ujas uje pojem *ludus* jako hravé modelování situace slovy. Velice d sledn jsou probrány funk ní aspekty lakonického, referujícího, „bledého“ jazyka Hašková vypráv ní. Jeho „chudost“ je spat ena jako funk ní postoj aktivace ludického aspektu komiky.⁴ D ležitým bodem je vyjád ení názoru, že tento lapidární p ístup de facto je pln tzv. **indexálních složek**. Z hlediska klasifikace znak Charlese Peirce ur ité jednotky vyprav ova jazyka mají povahu index a na pozadí chápání Finka a Boreckého o imagina ním sv t hry a komiky p sobí na vnímání recipienta a povzbuzují ur itá dodate ná ztvárn ní situa ní obraznosti. Tato idea je probrána v pestrých situacích a tak je stanovena forma principu *ludus* v komice *Osud* – vytvá ení paradoxu na pozadí reality v slovní modelaci situa ních komplex . Probrány jsou jednotlivé fáze formování situa ní „kresby“ a ur eny jsou jako fáze zám r , realizace a výsledku, kde se de facto promíchávají paradox a realita. Aspekt *ludus* je zkoumán ve svých projevech v základních ty ech konfiguracích podle Cailloise, takže se konfigurují hrové útvary *ludické mimikry*, *ludická alea*, *ludický ilinx* a *ludický agon*, které jsou ukázány na základ analýzy vybraných epizod.

Poslední kapitola probírá infantilní aspekt hry – *paidia*, který ve svém ístém stavu není p íliš astým jevem v „Švejkovi“, dá se pozorovat p edevším jako hravý podn t u opilých lidí. Ovšem analýza navrhuje chápat v širokém pojetí jako d tinský paidistický rozruch í samotnou válku. Z tohoto úhlu pohledu by se mohla v jiném sv tle objevit její rozmarná chaoti nost, bezcílnost a hlavn bezd jovost.

Princip puerilismus jako quasihra je probrán v chování n kterých významných antagonistických postav díla. Jeho podstata tkví v p ehnan , až paranoicky chápaném spolkovém duchu, v prázdné ceremoniálnosti, v nafoukaných pózách. Celá státní mašinérie, byrokratický aparát íše a d stojnický sbor p edstavují hru na spolkový ád, který hrani í s d tinskostí, a jeho inkongruence se projevuje práv v rámci Bergsonova pojetí smíchu jako protikladu typu „p irozenost – mechani nost“.

V duchu Bergsonovy koncepce jsou analyzovány dva sny v román – Biegler v p ed Budapeští a Švejk v po vypití láhve ko aku. V prvním snu ur it m že být spat en n jaký

⁴ Caillois v termín *ludický* je odlišný od Boreckého termínu *ludistický*.

automatismus, ale dle ležitéjší je ironické obmýšlení hledisek vyprávění (v plánu *ludus*). V druhém snu ovšem jde o složitou hru v pojetí S. Nikolského. Vyprávění si zahrává se samotným tenátem a s jeho strnulostí v principu Švejka. To je osobitě ozvláštnění postoj literární komiky, která je představena jako aktivní hra s tenátem vnímáním, jako neustálá provokace tvůrčí ludistické kreativity. Po epizodách s dímajícím Švejkem jsou rozebrány ještě tři momenty, které výrazně podporují tento názor o spoluúčasti recipienta komiky, ve které se hra a komika projevují jak v objevování nových diváckých skutečností, tak i v sebepoznání používáním každého prvku nové jinakosti.

Kapitola končí výsledným stanovením rysů komické hry v odlišnosti od Finkovy „radosti ze zdání“: radost z distancí pozorovaného zdání, mnohonásobná reverzibilita, improvizace, obdiv k cizí intelektové moci, interjekce, podnětné reakce, sebepozorování a synkretičnost. Tím v podstatě končí analýza hrového modelu komiky Švejka, která určuje komickou hru jako imaginární kreativní sféru a interjekci mezi adresátem a iniciátorem komického podnětu, v poznání a novém objevování objektu komiky v jeho imaginárních novotvarech – přesně podle Kantovy vety: „*oním náhlým vznášením myslí hned do jednoho, hned do jiného stanoviska, aby sledovala svůj podnět*“

Na konci druhé části analýzy naznačuje průbuznost aspektů svtové kontemplance v karnevalu a symbolické spodoby ve hře. Vidí komiku jako zjevování svta ve i, jako návrat za krvežiznivého rachotu války ztraceného ráje českého svta. Jeho symbolická mosaika propojuje skutečnou a neskutečnou národní totalitu, která v utopičnosti karnevalového vztahu k času a ve vyjevování a mizení všech individuací je podle Finkovy koncepce hry bytostnou otevřeností lovká svtu, nadřazenou a nezničitelnou. Tak je komika Haškova románu spatřena jako vysoká filosofie ducha skrze podstatu obou fenoménů – hry a karnevalu.

Stručný výčet hlavních záměrů analýzy není dostatečný, aby vyjádřil její hloubku a detailnost, proto pro usnadnění orientace bude jako příloha na konci textu uveden obsah disertační práce.

IV. Porovnání Haškova Švejka vrcholnými satirickými díly bulharské ruské a srbské beletrie (cíl C – cíl konfrontace)

Porovnání komiky ostatních děl, jež jsou objektem práce, s komikou „Švejka“ dodržuje následující postup. Nejdříve se každé dílo obecně porovnává s Haškovými Osudy v hledání společných a odlišných rysů. Je třeba zdůraznit, že společných rysů je nemálo, zvlášť mezi Haškovým dílem a romány Ilfa a Petrova, ale samozřejmě převládající jsou rozdíly.

Práce odmítá možnost analyzovat komiku ostatních děl skrze optiku modelu karnevalového. Podle zde zastávaného názoru takový existuje jen v „Švejkovi“. Jistě, určitě způsobem ztvárnění světa, zvlášť v dílech o Ostapu Benderovi, velmi připomínají postupy karnevalové komiky: svět je totálně zkarikován, hrdina je absolutně nebojácný a nedosažitelný, smích se univerzálně rozprostírá nad všechno, jsou zejména některé rysy familiarizace aj., ale to je jen vnější náznak a formální podoba. Ve všech dílech chybí totální ambivalence komiky, její světová kontemplace a vztah k času a také i profanace v plánu snižování a materializace. Proto porovnání v oblasti komického karnevalového modelu nelze provést, to by bylo jen násilné vyhledávání „prázdných“ symetrií, funkčně neplatné ohledně Bachtinovy teorie karnevalu.

Díla jsou porovnávána jen podle modelu hry, kde je důsledně pozorována jejich nesporná připůzdnost jak v plánu komiky základních kategorií hry (agon, alea, mimikry, ilinx), tak v aspektech *ludus* a *paidia* a v quasihrovém útvaru *puerilismus*. Ovšem i přes nesporné výrazné projevy verbální ekvilibristiky ve všech konfrontačních dílech, analýza konstatuje, že síla mluveného slova není tak výrazná, tvoří a polyfunkční vzhledem k imaginaci, hře a komice jako v Haškových Osudích. Proto všechny realizace komiky v modelu hrovém pozoruje buď v plánu *ludus*, nebo na poli tzv. „uskutečnění situace“, v důjovém jádru situační modelace. Takže na rozdíl od Haškova „Švejka“, kde hrový model značně tkví v mluveném slově ústřední postavy, v *Baj Gaovi*, *Dvanácti kreselech*, *Zlatém teletu a Autobiografii* se projevuje v skládání důjové linií situačních komplexů.

Práce si neklade za cíl porovnat v hloubce komiku citovaných děl, ale jen naznačit jejich blízkost, i vzdálenost vůči komice „Švejka“. Argumentačním nesouhlasem s přítomností modelu karnevalového a podrobným pohledem komiky na základě modelu hrového de facto záměry chystané konfrontace plní své úkoly.

Tímto letným pohledem byla schematicky znázorněna východiska, metodologické postupy a cíle práce. Všechny tyto cíle, jež si předem stanovila, na jejím konci můžeme považovat za splněné s příslibem, že pro jejího autora zkoumání Haškových Osudů a hledání komparačních souvislostí mezi nimi a jinými skvosty literární komiky zde nekončí.

OBSAH PRÁCE

Úvod práce.....	18
ÁST I. KARNEVALOVÝ MODEL KOMI NA	23
Vstupní úvahy	23
KAPITOLA I. Vít zství nad strachem: zesměšnění strašidlo – zpřesnění komického ztvárnění	39
1. Autodiskreditace hlouposti	40
2. Karnevalizující funkce Švejka	42
3. Karnevalizování symboliky salutování	48
4. Osвобоzení z morálního strachu	52
KAPITOLA II. Vít zství nad strachem: zesměšnění papírové pravdy	56
1. Praktický ballast a významový posun prototypu	56
2. Dutý patos	62
3. Jazyk papír	65
A) Elidování – algoritmizace cenzury	65
B) Opakování jako ritualizace výsměchu	69
C) „Absolutní tautologie“ nebo „přesměšnění“	69
D) Zobecnění: prvky stědovitého karnevalového smíchu v Haškově románu... ..	71
KAPITOLA III. Snižování a materializace: monde à l'envers a zóna familiárního styku	75
1. Základ karnevalu a typy i jeho kategorie vzhledem k ambivalenci	75
2. Karneval a komika „Švejka“ – n které styčné body a n které výhrady.....	80
3. Základ karnevalu – strukturování opášené kosmogonie “monde à l'envers”	83
4. Kategorie „zóna familiárního styku“	88
A) Totální kontextualizace	88
B) Komická aluze jako výsledek selekce a substituce v kódu	90
C) Já znám typy i Ferdinandy – fáze komického přehodnocení	92
D) Výstřednost přifamiliarizaci vysokých pojmů	97
KAPITOLA IV. Snižování a materializace: profanace – komika materiálně-tesného „dole“	104
1. Statistický popis vulgarismů	104
2. Druhá pravda o svobodě a druhá přirozenost lovčů	107
3. Smích negující a smích vítátní	112
4. Nově zjevená jinakost – ludická funkce vulgárního	114
5. Rozlišení reduplikace a inkongruence – návrh pracovního pojmosloví	119
6. Analýza ní pohled na n které komické scény a příměry	122
A) Jediná zábava pana Macháčka	122
B) Biftek generálmajora a jeho skatologická ideologie	124
C) Diagnóza doktora Welfera	128
D) Zvláštnosti Balounova žaludku	130
E) Popis tesné destrukce – odpornost nebo ludismus	132
ÁST II. HRA JAKO MODEL KOMI NA	135
KAPITOLA V. Hra jako možný zdroj komiky	135
1. Karneval versus hra – shody a odlišnosti	135
A) Nástin Bachtinova pojmoslovného aparátu v problematice karnevalu	137
B) Nejvýznamnější definice hry. Huizinga, Caillois, Fink	138
C) Pokus o rozlišení	142
2. Kantovo pojetí smíchu – „nic“ nebo ludismus a paradox Boreckého	146
3. Ludismus v komice Haškova „Švejka“	151
KAPITOLA VI. Interpretace hlediska a východiska hravého modelu Osud	155

1. Nesourodost jako podn t komi na – ešení a zahrávání si	155
2. Postava Švejka a hospodská historka – interpreta ní tendence a teoretické kánony problematiky	159
A) Tendence depersonalizace a funk ní klasifikace	159
B) Tendence plastické vize a názorné scénografie versus tradi ní chápání absence optické p edstavy	160
C) Specifikace žánrových zvláštností hospodské historky	162
D) Hra jako absurdní zacházení s absurdním sv tem	166
KAPITOLA VII. Lidová pravda a karnevalové mezaliance hospodské historky v projekci Cailloisova t íd ní her	174
1. Logika lidové pravdy neuv íitelného v hospodské historce	174
2. Hra mezaliancí v hospodských historkách – paralelizace Bachtina a Cailloise	179
KAPITOLA VIII. Komika hry v postojích lidové pravdy a v mezaliancích hospodské historky	187
1. Lidová pravda – logika schváln nastolených souvislostí a uspo ádání složek neuv íitelnosti: komika typu mimikry	187
2. Mezaliance typu ilinx – princip destabilizujícího empirického p ebytku	189
3. Mezaliance typu agon – princip totální multiplika ní autotematizace	194
4. Mezaliance typu alea – princip paradoxn objeveného smyslového kontaktu	202
KAPITOLA IX. Komika situace jako hravý princip ludus	210
1. Hra ve vypráv ní	210
2. „Chudý“ jazyk vypráv ní a jeho funkce	215
3. T í principy situa ní komiky a d jové jádro situace	220
A) <i>Paidia</i> , puerilismus a <i>ludus</i>	220
B) Uskute n ní situace.....	222
4. <i>Ludus</i> zobrazující a <i>ludus</i> zobrazený	224
A) Paradoxnost na pozadí reality	224
B) Indexální potencialita vypráv ní	229
C) N které postoje <i>ludus</i> v ztvárn ní situace	231
D) Ludické konfigurace a hra jako nekone ná možnost volby paradoxu v literární recepci	236
KAPITOLA X. <i>Paidia</i>, puerilismus a Bergsonova koncepce snové logiky v stanovení specifických rys komiky hry	240
1. <i>Paidia</i> – agresivní ego, chaos, infantilita	240
2. Puerilismus – kvasihra a spolková d tinskost v projekci Bergsonova pojetí o mechaní nosti	244
3. Recesní hra vypráv ní a snová logika	251
4. Výsledné stanovení rys komické hry v odlišnosti od obecné radosti ze zdání	259
Záv r k dv ma model m komiky v „Švejkovi“ – sv tová kontemplace	265
A) Rozjímání sv ta Bachtina a symbolistická spodoba Finka	265
B) Op t o válce a každodennost	266
C) Komika jako zjevování sv ta v e i	267
D) Symbolická mozaika eského sv ta	268
E) Pocit svobody u Bachtina a Finka	269
F) Skute no a neskute no jako prvky národní totality	270
G) Bytostní otev enost sv tu	271
H) Bachtinoskepticismus	272
I) Karnevalizace v Osudech jako demaskování a prohlednutí	273
ÁST III. POROVNÁNÍ ŠVEJKA S VRCHOLNÝMI SATIRICKÝMI DÍLY BULHARSKÉ, RUSKÉ A SRBSKÉ BELETRIE	276
KAPITOLA XI. Baj Ga u versus Josef Švejk	276
1. Stru ná prehistorie zrodu problematické otázky „Kdo je Baj Ga u?“	276
2. Formální a obsahové stránky díla	280
3. Karnevalová komika a Baj Ga u	284

A) Obecné komice Alekova díla	284
B) Absence komiky karnevalové	285
4. Komika hry v Baj Ga ovi	290
A) Komika typu mimikry	291
B) Komika typu ilinx	294
C) Komika typu agon	295
D) Komika typu alea	297
E) <i>Paidia</i> a puerilismus v Baj Ga ovi	298
F) Ludické konfigurace v Baj Ga ovi	299
a) ludický agon	300
b) ludická alea	300
c) ludický ilinx	301
d) ludické mimikry	303
5. Závry	304
KAPITOLA XII. Ostap Bender versus Švejk	306
1. Vazovovi Strejcové	306
2. Nejobecnější úvahy o možných rozdílech mezi Osudy a romány o Ostapu Benderovi	309
A) Společné rysy	309
B) Odlišné rysy	311
3. Karnevalová komika a Ostap Bender	317
4. Komika hry a Ostap Bender	322
A) Komika typu mimikry	323
B) Komika typu ilinx	324
C) Komika typu agon	326
D) Komika typu alea	328
E) <i>Paidia</i> a puerilismus v dobrodružstvích Ostapa Benders	330
F) Ludické konfigurace v románech o Ostapu Benderovi	332
a) ludický agon	333
b) ludická alea	334
c) ludický ilinx	335
d) ludické mimikry	336
5. Co ještě nebylo řečeno – lánek Nikolje Georgieva	338
KAPITOLA XIII. Haškovy Osudy versus Nušičova Autobiografie	340
1. Zvláštnosti Nušičovy Autobiografie v rámci Haškovým Osudům	342
2. Karnevalová komika a Autobiografie	346
3. Komika hry a Autobiografie	349
A) Komika typu mimikry	349
B) Komika typu ilinx	351
C) Komika typu agon	353
D) Komika typu alea	354
E) <i>Paidia</i> a puerilismus v Autobiografii	356
F) Ludické konfigurace v Autobiografii	358
a) ludický agon	358
b) ludická alea	360
c) ludický ilinx	362
d) ludické mimikry	363
4. Závry	365
Závry práce	366
Seznam odborné literatury a použitých informací a literárních zdrojů	369

Seznam odborné literatury

a použitých informací a literárních zdrojů

- ✓ ARISTOTELES: *Poetika*. P el. František Groh. Praha: Gryf, 1993. 67 s. ISBN 80-85829-01-0
- ✓ AUSTIN, John Langshaw: *Jak ud lat n co slovy*. P el. Ji í Pechar a kol. Praha: Filosofia, 2000. 176 s. Základní filosofické texty. sv. 5. IBSN 80-7007-133-8
- ✓ BACHTIN, Michail: *Dostojevskij um lec*. P el. Ji í Honzík. Praha: eskoslovenský spisovatel, 1971. 367 s.
- ✓ B LOHRADSKÝ, Václav: *Mittleeuropa. Rakouská íše jako metafora* In *P irozený sv t jako politický problém: eseje o lov ku pozdní doby*. Praha: eskoslovenský spisovatel, 1991. ISBN: 80-202-0279-X
- ✓ B LOHRADSKÝ, Václav: *Út k k uniform a pád po ádku: Švejk jako sou ást st edoevropské literatury*. *Prom ny*. 1981, ro . 18, . 2, s. 33-46
- ✓ BERNE, Eric: *Jak si lidé hrají*. P el. So a Nová. 2. vyd. Liberec: Dialog, 1992. 199 s. IBSN 80-85194-51-X
- ✓ BINAR, Ladislav: *Filozofie jazykového modelu vyjád ení komi nosti v díle Jaroslava Haška*. In Gajda, Stanisław i Brzozowska, Dorota (ed.). *Swiat humoru*. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej, 2000, s. 431-437. ISBN 83-86881-27-5
- ✓ BLAŽÍ EK, P emysl: *Hašk v Švejk*. Praha: eskoslovenský spisovatel, 1991. 255 s. ISBN 80-202-0294-3
- ✓ BERGSON, Henri: *Smích*. Praha: Naše vojsko, 1993. 91 s. ISBN 80-206-0404-9
- ✓ BORECKÝ, Vladimír: *Imaginace, hra a komika*. Praha: Triton, 2005. 347 s. ISBN 80-7254-503-5
- ✓ BORECKÝ, Vladimír: *Teorie komiky*. Praha: Hynek 2000. 210 s. ISBN 80-86202-65-8
- ✓ BORECKÝ, Vladimír: *S recesí t ikrát v recesi*. In *Odvracená tvá humoru*. Liberec – Praha: Dauphin, 1996. 200 s. ISBN 80-860119-21-7
- ✓ BORECKÝ, Vladimír: *K otázkám symbolické imaginace*. Praha: Karolinum, 1998. 96 s. ISBN80-7184-546-9
- ✓ BORECKÝ, Vladimír: *Zrcadlo obzvláštního (z našich mašíbl)*. Praha: Hynek 1999. 343 s. ISBN 80-86202-38-0
- ✓ BROUK, Bohuslav: *Jazyková komika*. Praha: Václav Petr, 1941. 120 s.

- ✓ CAILLOIS, Roger: *Hry a lidé: maska a závra* . Praha: Nakladatelství Studia Ypsilon 1998. 215 s. ISBN 80-902482-2-5
- ✓ CORDUAS, Sergio: N které poznámky k možné reinterpetaci Haškova Švejka. In *Sborník prací filozofické fakulty brn nské univerzity. ada literárn v dná (D)*. Brno: Masarykova univerzita, ro . 30, . 28, 1981, s. 19-27
- ✓ CORDUAS, Sergio: Golem, Robot, Švejk. In *Sborník prací filozofické fakulty brn nské univerzity. ada literárn v dná (D)*. Brno: Masarykova univerzita, ro . 44, .42, 1996, s. 23-37
- ✓ ERVENKA, Miroslav: O Haškovi a jeho lidovosti. *eská literatura*. 1963, ro . 11, . 6, s. 503-505. ISSN 0009-0468
- ✓ ESKÝ NÁRODNÍ KORPUS – SYN2005. Ústav eského národního korpusu FF UK, Praha 2005. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>
- ✓ ERMÁK, František: *Jazyk a jazykov da: p ehled a slovníky*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2004. 341 s. IBSN 978-80-246-0154-0
- ✓ ERNÝ, Václav: Za hádankami Bohumila Hrabla, pokus interpreta ní. In *Eseje o eské a slovenské próze*. Praha: Torst, 1994. 190 s. ISBN 80-85639-21-1
- ✓ ERNÝ, Václav: Král Ubu a pan Josef Švejk. In *Z d jin eského myšlení o literatu e: antologie k D jinám eské literatury 1945-1990*. Praha: Ústav pro eskou literaturu AV R, 2001-2005. sv. 3. s. 112-118. ISBN 80-85778-38-6
- ✓ ERNÝ, František: Dobrý voják Švejk jako komický typ evropského divadla. In *Kapitoly z d jin eského divadla*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0782-2
- ✓ DANEŠ, František: P ísp vek k poznání jazyka a slohu Haškových osud dobrého vojáka Švejka. *Naše e* . 1954, ro . 37, . 3-6, s. 124-139.
- ✓ DANEŠ, František: Obhroublost v jazyce a e i. In *Kultura a struktura eského jazyka*. Praha: Karolinum, 2009. s. 240-245 ISBN 8024616483
- ✓ DANEŠ, František: Hašk v „Švejk“ a Vachkovo „Bidýlko“ – dva milníky ve vývoji jazyka eské prózy. In *Kultura a struktura eského jazyka*. Praha: Karolinum, 2009. s. 486. ISBN 8024616483486
- ✓ DE BONO, Edward: *Pravdu mám já, ur it ne ty*. Praha: Argo, 1998. 295 s. IBSN 80-7203-066-3
- ✓ DOBOSSY, László: N které prameny Haškova Švejka. P el. Rossová, Marcela. *eská literatura*. 1983, ro . 31, . 1, s. 60-63. ISSN 0009-0468
- ✓ DOLEŽAL, Bohumil. Nedokonalost Haškových Osud . In *Netrp ná literatura*. Praha: Tors, 2007. s. 255-270. ISBN 978-80-7215-333-6
- ✓ DOLEŽAL, Bohumil: Kdo je Švejk? In *Z d jin eského myšlení o literatu e: antologie k D jinám eské literatury 1945-1990*. Praha: Ústav pro eskou literaturu AV R, 2001-2005. sv. 3. s. 118-122. ISBN 80-85778-38-6

- ✓ GOETHE, Johann Wolfgang von: *ímský karneval*. In BACHTIN, M. Michail: *Francois Rabelais a lidová kultura st edov ku a renesance*. Praha: Odeon, 1975. s. 369-389. Textová p íloha
- ✓ GEORGIEV, Nikola: Homo citans v evropských literaturách. *Tvar: literární obtýdeník*. 2003, ro . 6, . 16, s. 1., 4. ISSN 0862-657 X
- ✓ GEORGIEV, Nikola: Parodie obsahu a parodie struktury – „Svejk“ a antiromán. *eská literatura*. 1966, ro . 14, . 4, s. 328–334. ISSN 0009-0468
- ✓ GROSSMAN, Jan: Kapitoly o Jaroslavu Haškovi. In *Analýzy*. Praha: eskoslovenský spisovatel, 1991. Orientace. s. 22-31. ISBN 80-202-0323-0
- ✓ HAŠEK, Jaroslav: *Osudy dobrého vojáka Švejka za sv tové války*. díl 1-2. 3. vyd. Praha: SNKLHU, 1960. 434 s.
- ✓ HAŠEK, Jaroslav: *Osudy dobrého vojáka Švejka za sv tové války*. díl 3-4. 3. vyd. Praha: SNKLHU, 1960. 315 s.
- ✓ HAUSENBLAS, Karel: K výstavb „postavy“ v prozaickém textu (Na materiálu z díl M. A. Šimá ka a J. Haška). In *Bulletin Vysoké školy ruského jazyka a literatury* 5. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1961, s. 153-163
- ✓ HÁJKOVÁ, Markéta: Vlastenectví hlavních postav v dílech Aleko Konstantinov – Baj Ga u a Jaroslav Hašek – *Osudy dobrého vojáka Švejka za sv tové války*. *Homo bohemicus* (*Homo bulgaricus*). . 1-2. : , 2001. s. 52-60. ISSN 1312-9252
- ✓ HÁJKOVÁ, Alena: K typickým rys m Haškova humoru (Ve srovnání s Polá kem a Van urou). *eská literatura*. 1983, ro . 31, . 1, s. 85-90. ISSN 0009-0468
- ✓ HODÍK, Milan; LANDA, Pavel: *Encyklopedie pro milovníky Švejka*. Praha: Academia, 1998 – 1999. ISBN 80-200-0672-9 (sv. 1, 315 s.) a 80-200-0781-4 (sv. 2, 366 s.)
- ✓ HOLÝ, Ji í: Skaz a hospodská historka. In Svato , Vladimír; Housková, Anna; Král, Old ich (ed.). *Mezi okrajem a centrem: studie z komparatistiky II*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Centrum komparatistiky. Pardubice: Marie Mlejnková, 1999. s. 121-132. Zvláštní tisk asopisu Sv t literatury. ISBN 80-902317-2-1
- ✓ HOLÝ, Ji í: Interpretace jako provokace. *Literární noviny*. 1992, ro . 3, . 8, s. 4. ISSN 1210-0021
- ✓ HOLUB, Norbert: Hašvejk a ženy. *Tvar: literární obtýdeník*. 2003, ro . 14, . 8, s. 5. ISSN 0862-657 X
- ✓ HO ÍNEK, Zden k: *Kniha o komedii*. Praha: Scéna, 1992. 160 s. ISBN 80-85-214-12-1

- ✓ HO ÍNEK, Zdeněk: Paradoxy hry. *Divadelní revue*. 2003, ro. 14, . 4, s. 3-10. ISSN 0862-5409
- ✓ HRALA, Milan: *Sovetská satirická próza: Zošenko, Ilf, Petrov, Kolcov*. Praha: Academia, 1966. Rozpravy SAV, sada společenských věd, ro. 76, sešit 16. 94 s.
- ✓ HRALA, Milan: Velký kombinátor Ostap Bender a jeho tvůrce. In Ilf, Ilja; Petrov, Jevgenij: *Dvanáct k esel*. Přel. Naděžda Slabihoudová. Praha: Odeon, 1973. s. 315-325. Doslov
- ✓ HRALA, Milan: Grotoska skutečnosti. In Ilf, Ilja; Petrov, Jevgenij: *Dvanáct k esel; Zlaté tele*. Přel. Naděžda Slabihoudová. Praha: Odeon, 1980. 528 s. Doslov
- ✓ HRABÁK, Josef: Některé úvahy o obecné češtině a vulgarismech v současné české próze. *Naše řeč*. 1962, ro. 45, . 9/10, s. 289-298. ISSN 0027-8203
- ✓ HRYCH, Ervín: *Velká kniha světového humoru*. Praha: Regia, 2003. 607 s. ISBN 80-86367-30-4
- ✓ HUGO, Jan (ed.) a KOLEKTIV: *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost : historie a provedení slov*. Praha: Maxdorf, 2009. 501 s. ISBN: 978-80-7345-198-1
- ✓ HUJZINGA, Johan: *Homo ludens*. Praha: Dauphin, 2000. 297 s. ISBN 80-7272-020-1
- ✓ CHALUPECKÝ, Jindřich: Podivný Hašek. *Česká literatura*. 1991, ro. 39, . 1, s. 28–40. ISSN 0009-0468
- ✓ CHVATÍK, Květoslav: Josef Švejk & Danny Smitičký. *Tvar: literární občasník*. ro. 2, . 8, s. 1, 4. ISSN 0862-657 X
- ✓ IVANĚV, Svetomir: U bulharského překladatele Švejka. *Tvorba*. . 16 (20.4.), příl. *Kmen*, 1983, s. 9. Rozmlouval Zdeněk Urban
- ✓ IVANĚV, Svetomir: Muž, který si tyká se Švejkem. *100+1 zahraniční zajímavost*. ro. 20, . 7 (duben). 1983, s. 63. Rozmlouval Karel Havlíček
- ✓ JAKOBSON, Roman: Lingvistika a poetika. In *Poetická funkce*. Jinoany: H&H, 1995, s. 74-105. ISBN 80-85787-83-0
- ✓ JAKOBSON, Roman: Dva aspekty jazyka a dva typy afatických poruch. In *Poetická funkce*. Jinoany: H&H, 1995, s. 55-73. ISBN 80-85787-83-0
- ✓ JANKOVÍ, Milan: Hra s vyprávěním. In *Nesamozřejmost smyslu*. Praha: československý spisovatel, 1991. s. 119-142. ISBN 80-202-0326-5
- ✓ JANKOVÍ, Milan: Nad Werichovým vyprávěním Osud dobrého vojáka Švejka. In *Nesamozřejmost smyslu*. Praha: československý spisovatel, 1991. s. 143-156. ISBN 80-202-0326-5
- ✓ JANKOVÍ, Milan: Švejkova lhostejnost k dějinám. In *Nesamozřejmost smyslu*. Praha: československý spisovatel, 1991. s. 157-159. ISBN 80-202-0326-5

- ✓ JANKOVI , Milan: K otázce komiky Haškova Švejka In [O eské satí e: sborník statí.](#)
[Praha: SPN 1959. s. 272-278.](#)
- ✓ JANKOVI , Milan: *Um lecká pravdivost Haškova Švejka.* Praha: N SAV, 1960.
Rozpravy SAV, ada společenských věd, ro . 70, sešit 10. 68 s.
- ✓ JANKOVI , Milan: Svět umíraje rodí. *Orientace: literatura – umění – kritika.* 1966,
ro . 1, . 1, s. 86-87
- ✓ JANKOVI , Milan: Spor o Švejka. *Literární noviny.* 1965, ro . 14, . 44, s. 1, 3.
ISSN 1210-0021
- ✓ JANKOVI , Milan: Švejk na každém kroku u cíle svého života. In Kliment, Jan (ed.).
Vepřová historie: mezinárodní konference Hašek a Švejk – humor tisíciletí. Lipnice
nad Sázavou: Atelier K + K, 2003, s. 20-26
- ✓ JUST, Vladimír: *Proměny malých scén.* Praha: Mladá fronta, 1984. 304 s.
- ✓ JUST, Vladimír: Kabaretníinnost Jaroslava Haška. *eská literatura.* 1983, ro . 31, .
1, s. 41-50. ISSN 0009-0468
- ✓ KANT, Immanuel: *Kritika soudnosti.* Praha: Odeon, 1975, 271 s. Estetická knihovna
sv. 5
- ✓ KARLÍK, Petr; NEKULA, Marek; PLESKALOVÁ, Jana (ed.). a KOLEKTIV:
Encyklopedický slovník češtiny. Praha: Lidové noviny, 2002. 604 s. IBSN 80-7106-
484-X
- ✓ KAUTMAN, František: Michail Michajlovič Bachtin a jeho studie o F. Rabelaisovi.
Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život. 1966, ro . 8, . 5, s. 100-102
- ✓ KLOS, Elmar; TAUSSIG, Pavel: *Hašek a film aneb Film a Hašek.*
Praha: československý filmový ústav, 1983. 46 s.
- ✓ KOCEK, Jan; KOPÍVOVÁ, Marie; KURELA Karel (ed.): *ESKÝ národní korpus:
úvod a příručka uživatele.* Praha: Filozofická fakulta UK, Ústav českého národního
korpusu, 2000. 156 s. ISBN 80-85899-94-9
- ✓ KONSTANTINOV, Aleko: *Bajka a jiné prózy.* Přel. Hanzová, Zdeňka.
Praha: SNKLHU, 1953. 210 s. Předmluvu napsala Hanzová, Zdeňka
- ✓ KOSÍK, Karel: Hašek a Kafka neboli groteskní svět. In *Zděljin českého myšlení o
literatuře: antologie k Děljinám české literatury 1945-1990.* Praha: Ústav pro českou
literaturu AV ČR, 2001-2005, sv. 3, s. 103-112. ISBN 80-85778-38-6
- ✓ KOSÍK, Karel: Město a architektonika světa. *Tvar: literární občasník.* 1995, ro . 6, .
2, s. 1, 4-5. ISSN 0862-657 X
- ✓ KOSÍK, Karel: Švejk a Bugulma neboli Zrození velkého humoru. In *Století Markéty
Samsové.* Praha: český spisovatel, 1993. s. 132-144. Orientace. **ISBN:** 80-202-0554-3
- ✓ KRÁL, Petr: Švejk – anděl absurdnosti. *Kritický sborník: revue pro literaturu, umění
a filosofii.* 1991, ro . 11, . 4, s.13-20. ISSN 0862-819X

- ✓ KRÁL, Petr: *Groteska, ili, Morálka šleha kového dortu*. Praha: Národní filmový archiv, 1998. 316 s. ISBN: 978-80-7004-092-8
- ✓ KREJ, Karel: *Heroikomika v básnictví Slovan*. Praha: SAV, 1964. 549 s.
- ✓ KUERA, Jan: Michail Michailovič Bachtin, Francois Rabelais a lidová kultura středověku a renesance. *československý časopis historický*. 1977, ro. 25, . 3, s. 444. ISSN 0045-6187
- ✓ KULKA, Tomáš: Nesourodost teorií humoru jakožto nesourodosti. *Estetika: časopis pro estetiku a teorii umění*. 1993, ro. 30, . 1, s. 1-10. ISSN: 0014-1291
- ✓ KUDLKA, Viktor: Hašek v Švejk a Chaplin v Charlie. *česká literatura*. 1983, ro. 31, . 3, s. 242-250. ISSN 0009-0468
- ✓ KUNDERA, Milan: Zneuznávané dílo Cervantesovo. In *Zneuznávané dílo Cervantesovo*. Brno: Atlantis, 2005. s. 9-31. ISBN 80-7108-258-9
- ✓ KUNDERA, Milan: Jeruzalémský projev: román a Evropa. In *Zneuznávané dílo Cervantesovo*. Brno: Atlantis, 2005. s. 35-46. ISBN 80-7108-258-9
- ✓ KŘÍSTEK, Michal: Pojetí komedie v Haškových Osudech dobrého vojáka Švejka a ve Vaňkově pokračování Švejk v ruském zajetí a v revoluci. In Gajda, Stanislav i Brzozowska, Dorota (ed.). *Swiat humoru*. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej, 2000, s. 439-445. ISBN 83-86881-27-5
- ✓ LACINA, Václav: Putování za humorem. In Ilf, Ilja; Petrov, Jevgenij: *Dvanáct křesel*. Přel. Naděžda Slabihoudová. Praha: Světovost, 1959. s. 285-287
- ✓ LIDDELL, Henry George; SCOTT, Robert: *A Greek-English Lexicon*. 9th ed. Oxford: University Press, 1996. 2111 s. ISBN 0-19-864214-8
- ✓ LEWIS, Paul: *Comic effects: interdisciplinary approaches to humor in literature*. Albany: State University of New York Press, 1989. 179 s. ISBN 0-7914-0022-0
- ✓ MARLOW, Frank: Triumf Dobrého vojáka. *Přemysl*. 1984, ro. 21, . 1, s. 157-162
- ✓ MATHAUSER, Zdeněk: *Švejkova interpretace anabáze*. In *Filmový sborník historický I. Film a literatura*. Praha: český filmový ústav, 1988. s. 173-194
- ✓ MATHAUSER, Zdeněk: Mírné experimenty v mezích švejkologie. *Tvar: literární občasník*. 2003, ro. 14, . 8, s. 4. ISSN 0862-657 X
- ✓ MATHAUSER, Zdeněk: V dekové kouzlo Michaila Bachtina. *Estetika: časopis pro estetiku a teorii umění*. 1982, ro. 19, . 1, s. 59-62. ISSN: 0014-1291
- ✓ MATHAUSER, Zdeněk: Hašek v Švejk v ohnisku v dních systému. *Tvar: literární občasník*. 2000, ro. 11, . 21, s. 4-5. ISSN 0862-657 X
- ✓ MATHESIUS, Bohumil: In ŠKLOVSKIJ, Viktor: *Teorie prózy*. 3. vyd. Praha: Akropolis, 2003. s. 22. Poznámka editora. ISBN 80-7304-026-3
- ✓ MCGHEE, Paul: On the Cognitive Origins of Incongruity Humor: Fantasy Assimilation versus Reality Assimilation. In Jeffrey H. Goldstein and Paul E. McGhee

- (ed.). *The Psychology of Humor: Theoretical Perspectives and Empirical Issues*. New York and London: Academic Press, 1972, s. 61-80. ISBN 0-12-288950-9
- ✓ MERHAUT, Luboš: Hašk v sv t mystifikace. In Janáková, Jaroslava; Hrabáková, Jaroslava (ed.). *eská literatura na p ed lu století. 2.*, upr. vyd. Jino any: H&H, 2001. 191-222. ISBN 80-86022-82-X
 - ✓ M Š AN, Antonín: *Ješt jednou o Švejkovi*. *Prom ny*. 1982, ro . 19, . 2, s. 25-28
 - ✓ MEYER, Holt: Švejkovo p iznání (Psaní a písemnosti v Haškov textu). In *Sv tová literárn v dná bohemistika. Sv.2. Úvahy a studie o eské literatu e. Materiály z I.kongresu sv tové literárn v dné bohemistiky. Praha 28.-30. ervna 1995*. Praha: 1996. s. 630-638. Edice K. ISBN 80-85778-16-5
 - ✓ MURPHY, Kathryn: Hus i Švejk jako obrana proti útlaku. *Britské listy*. 2003, ro . 8, . z 13.01. Dostupné z <<http://blisty.cz/art/12628.html>> ISSN 1213-1792
 - ✓ NIKOLSKIJ, Sergej: Poetika hry v dílech J. Haška. *eská literatura*. 1986, ro . 34, . 4, s. 348-364. ISSN 0009-0468
 - ✓ OBRÁTIL, Karel Jaroslav: *Velký slovník sprostých slov*. Praha: Lege artis, 1999. 314 s. ISBN 80-238-4444-X
 - ✓ ORLICKÝ, Jan: *Záhady komi na: teorie komi na, vtipu, gagu a smíchu*. Praha: Futura 2003. 262 s. ISBN 80-85523-93-0
 - ✓ OLBRACHT, Ivan: Osudy dobrého vojáka Švejka za sv tové války. In *O um ní a spole nosti*. Praha: eskoslovenský spisovatel, 1958. s. 178-181
 - ✓ OU EDNÍK, Patrik: *Šmírbuch jazyka eského: slovník nekonven ní eštiny 1945-1989*. Praha – Litomyšl: Paseka, 2005. 501 s. ISBN 80-7185-638-X
 - ✓ OU EDNÍK, Patrik: Sláva hovním: k jednomu aspektu Gargantuy a Pantagruela. *Literární noviny*. 1994. ro . 5, . 46, s. 6. ISSN 1210-0021
 - ✓ PARROTT, Cecil Sir: Nenapravitelný bohém. *Prom ny*. 1981, ro . 18, . 2, s. 19-25
 - ✓ PAVERA, Libor: Hra a theatrum mundi podle Macury. In Libor Pavera (ed.). *Homo ludens v eské a slovenské literatu e*. Opava: Slezská univerzita v Opav , Filozoficko-p írodov decká fakulta, Ústav bohemistiky a knihovnictví, 2006, s. 313-318. ISBN 80-7248-385-4
 - ✓ PET Í EK, Miroslav: Eužen Fink a jeho kosmologická filozofie. In Eugen: *Hra jako symbol sv ta*. Praha: eský spisovatel, 1993. Orientace. s. 7-18. Úvod. IBSN 80-202-0410-5
 - ✓ PET Í EK, Miroslav: Humor a satira. *Literární noviny*. 1992, ro . 3, . 50, s. 4. ISSN 1804-5596
 - ✓ PET Í EK, Miroslav: Od komiky k humoru. *Literární noviny*. 1994, ro . 5, . 15, s. 7. ISSN 1210-0021

- ✓ PEIRCE, Charles: . : , 2000. 412 s. ISBN 5-8163-0014-8
- ✓ PO EPCOV, Georgij: *Language and humour*. Kiev: Vyš a škola, 1981. 326 s.
- ✓ PYTLÍK, Radko: Vznik satirického typu v tvorb Jaroslava Haška. In [O eské sati e: sborník statí. Praha: SPN 1959. s. 259-271](#)
- ✓ PYTLÍK, Radko: *Kniha o Švejkovi*. Praha: eskoslovenský spisovatel, 1983. 479 s.
- ✓ PYTLÍK, Radko: *Toulavé house: život Jaroslava Haška, autora Osud dobrého vojáka Švejka*. 3. vyd. Praha: Emporius, 1998. 308 s. IBSN 80-901980-6-6
- ✓ PYTLÍK, Radko: *Jaroslav Hašek*. Praha: eskoslovenský spisovatel, 1962. 139 s.
- ✓ PYTLÍK, Radko: *Švejk dobývá sv t*. Hradec Kralové: Kruh, 1983. 98 s.
- ✓ PYTLÍK, Radko: *Lidský profil Jaroslava Haška*. Praha: eskoslovenský spisovatel, 1979. 271 s.
- ✓ PYTLÍK, Radko; LAISKE, Miroslav: Bibliografie Jaroslava Haška soupis jeho díla a literatury o n m. Praha: SPN, 1966. 335 s.
- ✓ PYTLÍK, Radko: *Fenomenologie humoru, aneb, Jak filozofovat smíchem*. Praha: Emporius, 2000. 119 s. ISBN 978-80-86346-04-5.
- ✓ PYTLÍK, Radko: Um lecké možnosti komiky. *eská literatura*. 1964, ro . 12, . 6, s. 441-464. ISSN 0009-0468
- ✓ PYTLÍK, Radko: Boje o Švejka. *eská literatura*. 1983, ro . 31, . 1. s. 5-32. ISSN 0009-0468
- ✓ PYTLÍK, Radko: Švejk jako literární typ. *eská literatura*. 1973, ro . 21, . 2, s. 131-152. ISSN 0009-0468
- ✓ PYTLÍK, Radko: Haškova ironie d jin. In Kliment, Jan (ed.). *Vep ová historie: mezinárodní konference Hašek a Švejk – humor tisíciletí*. Lipnice nad Sázavou: Atelier K + K, 2003, s. 11-14
- ✓ RICHTEROVÁ, Sylvie: Hašek, komický a tragický autor Švejka. In *Ticho a smích*. Praha: Mladá fronta, 1997. s. 43-66. IBSN 80-204-0662-X
- ✓ RICHTEROVÁ, Sylvie: *Jasnoz ivý genius a jeho slepý prorok*. In *Slova a ticho*. Praha: eskoslovenský spisovatel: Arký , 1991. s. 126-141. IBSN 80-202-0333-8
- ✓ RICHTEROVÁ, Sylvie: Moc a smích. In *Ticho a smích*. Praha: Mladá fronta, 1997. s. 94-116. IBSN 80-204-0662-X
- ✓ RICHTEROVÁ, Sylvie: Nejv tší vaše Jaroslava Haška. In *Ticho a smích*. Praha: Mladá fronta, 1997. s. 20-42. IBSN 80-204-0662-X
- ✓ RICHTEROVÁ, Sylvie: Smysl nesmyslu. In *Ticho a smích*. Praha: Mladá fronta, 1997. s. 67-93. IBSN 80-204-0662-X
- ✓ RICHTEROVÁ, Sylvie: Ticho a smích. In *Ticho a smích*. Praha: Mladá fronta, 1997. s. 9-19. IBSN 80-204-0662-X

- ✓ SCHMID, Wolf: . . . , 2003. 312 s. Studia philologica. ISBN 5-94457-082-2
- ✓ SCHOLES, Robert; KELLOGG, Robert: *Povaha vyprávění*. Brno: Host, 2002. 328 s. ISBN 80-7294-069-4
- ✓ SOLDÁN, Ladislav: K interpretaci Haškova Švejka. *Česká literatura*. 1983, ro. 31, . 3, s. 237-241 ISSN 0009-0468
- ✓ SVATO , Vladimír: Dvojí koncepce klasického románu. Georg Lukács a Michail Bachtin. In *Proměny dávných příběhů : o poetice ruské prózy*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav slavistických a východoevropských studií; Pardubice: Marie Mlejnková, 2004. s. 111-120. ISBN 80-7308-051-6
- ✓ SVATO , Vladimír: Idea karnevalizace v teorii románu. M.M. Bachtin a Goethova Italská cesta. In *Epické zdroje románu: z teorie a typologie ruské prózy*. Praha: Ústav pro českou a světovou literaturu AV ČR, 1993, s. 53-65. ISBN 80-85778-00-9
- ✓ SVATO , Vladimír: *Teorie románu a historická poetika. Kritická reflexe a mýtus ve struktuře žánru*. In *Proměny dávných příběhů : o poetice ruské prózy*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav slavistických a východoevropských studií; Pardubice: Marie Mlejnková, 2004. s. 95-110. ISBN 80-7308-051-6
- ✓ SVATO , Vladimír: Kritika jako pokus o prohloubení. Michail Bachtin a ruská formální škola. In *Proměny dávných příběhů : o poetice ruské prózy*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav slavistických a východoevropských studií; Pardubice: Marie Mlejnková, 2004. s. 65-80. ISBN 80-7308-051-6
- ✓ SVATO , Vladimír; HODROVÁ, Dana: Literatura a problém tvůrčího subjektu. In *Román jako dialog*. Praha: Odeon, 1980. s. 445-465. Doslov.
- ✓ STENDHAL: O smíchu – filosofický esej o nesnadném námětu. In *O smíchu: úvahy o umění a společnosti*. Praha: československý spisovatel, 1958, Otázky a názory (ed.). Jan Kristek a Otokár Mohyla. 131 s.
- ✓ SUS, Oleg: Traktát o poetice nadávek. In *Metamorfózy smíchu a vzteku*. Brno: Blok, 1965. s. 190-211.
- ✓ ŠKLOVSKIJ, Viktor: *Teorie prózy*. Přel. Bohumil Mathesius. 3. vyd. Praha: Akropolis, 2003. 287 s. ISBN 80-7304-026-3
- ✓ ŠALDA, František. X.: Nejnovější krásná próza česká. In *Z období zápisníku. Sv. II, Studie, medailóny a glosy z literatury české*. Praha: Odeon, 1988. 755 s.
- ✓ ŠPIDLA, Kryštof: Hospodská historka – pokus o vymezení žánrové formy. *Tvar: literární obtýdeník*. 2002, ro. 5, . 3, s. 5. ISSN 0862-657 X
- ✓ TEIGE, Karel: O humoru, klaunech a dadaistech. In Vlašín, Štěpán a kolektiv (ed.). *Avantgarda známá a neznámá. Sv. 1, Od proletářského umění k poetismu*. Praha: Svoboda, 1971, 763 s.

- ✓ TOMAN, Jindřich: Futurismus, dadaismus nebo poetismus: poznámky o Švejkovi. *Přemysl*. 1981, ročník 18, číslo 2, s. 26-32
- ✓ TRÁVNÍ EK, Jiří: Kterýho Švejka, paní Müllerová? *Tvar: literární občasník*. 1991, ročník 2, číslo 34, s. 14. ISSN 0862-657 X
- ✓ TZARA, Tristan: Manifest o lásce slabé a o lásce hořké. In De Micheli, Mario: *Umění avantgardy dvacátého století*. Přel. Vladimír Mikeš. Praha: SNKLU, 1964. Edice Teorie a kritika. s. 265-273
- ✓ VAN URSA, Vladislav: O nadávkách. In *Úvod nové tvorby*. Praha: Svoboda, 1972, s. 98-99
- ✓ VAN URSA, Vladislav: Poznámka o humoru. In *Úvod nové tvorby*. Praha: Svoboda, 1972. s. 75-80
- ✓ VLAŠÍN, Štěpán (ed.) a KOLEKTIV: *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1977. 472 s.
- ✓ WALL, Anthony: *The Poetics of the Poetic*. In *Prague at the End of the Twentieth Century: Essays in Cultural History*, ed. by Zdeněk Šelha. Prague: Odeon, 1992. s. 114-127. *II: Poetics of the Poetic*, s. 24-26. *Journal of American Studies*, 1996, ročník 30, číslo 4, s. 737-756. 1998. s. 131-140. "Prague at the End of the Twentieth Century", s. 114-127. "The Poetics of the Poetic". 3. ISBN 985-125-007-5
- ✓ *Prague at the End of the Twentieth Century: Essays in Cultural History*. "The Poetics of the Poetic". *LiterNet* - [online]. Leden 2008, ročník 8, číslo 1 (98) [cit. 2011-10-11]. Dostupné z <http://litenet.bg/publish22/i_aleksandrova/stabilnost.htm>. ISSN 1312-2282
- ✓ *Prague at the End of the Twentieth Century: Essays in Cultural History*. "The Poetics of the Poetic". *LiterNet* - [online]. Listopad 2006, ročník 8, číslo 11 (84) [cit. 2011-10-17]. Dostupné z <<http://litenet.bg/publish9/apencheva/index.html>>. ISSN 1312-2282
- ✓ *Prague at the End of the Twentieth Century: Essays in Cultural History*. "The Poetics of the Poetic". In *Prague at the End of the Twentieth Century: Essays in Cultural History*, ed. by Zdeněk Šelha. Prague: Odeon, 2004. (ed.). "The Poetics of the Poetic", díl V. *LiterNet*, 2004. [online]. Dostupné z: <<http://litenet.bg/publish9/marnaudov/bpisатели/5/akonstantinov.htm>> [cit. 16.10.2011]
- ✓ *Prague at the End of the Twentieth Century: Essays in Cultural History*. "The Poetics of the Poetic". In *Prague at the End of the Twentieth Century: Essays in Cultural History*, ed. by Zdeněk Šelha. Prague: Odeon, 1989. s. 384-390. ISBN 5-01-004408-0
- ✓ *Prague at the End of the Twentieth Century: Essays in Cultural History*. "The Poetics of the Poetic". In *Prague at the End of the Twentieth Century: Essays in Cultural History*, ed. by Zdeněk Šelha. Prague: Odeon, 1975. s. 484-495.
- ✓ *Prague at the End of the Twentieth Century: Essays in Cultural History*. "The Poetics of the Poetic". In *Prague at the End of the Twentieth Century: Essays in Cultural History*, ed. by Zdeněk Šelha. Prague: Odeon, 1975. s. 72-233

- ✓ , : . : , 1965. 527 s.
- ✓ , : . In . In , 1975. s. 233-407
- ✓ , : . In . In 1975. s. 447-483
- ✓ , : « » . In . . (ed.). : . - : . . ; , 1993, s. 139-153. ISBN 5-233-00085-5
- ✓ , (ed.) : . : ” – ; , 1990. 399 s.
- ✓ , : : , 1962. 104 s.
- ✓ , : : . In : 2004. [online]. [cit. 2011-10-09]. Dostupné z: <http://www.bulgic18.com/smehat/vacheva.htm>
- ✓ , : “ ”: . In . (ed. .), : LiterNet, 2005. [online]. [cit. 2011-10-28]. Dostupné z: <http://litenet.bg/publish4/avacheva/nekanonichno.htm>
- ✓ , : . *LiterNet* - , [online]. ervenec 2001, ro . 3, . 3-4 (16-17) [cit. 2011-02-11]. Dostupné z < <http://litenet.bg/publish3/gvladimirov/aleko.htm>>. ISSN 1312-2282
- ✓ , : a: " " " " – , 1992. 52 s. ISBN 954-430-143-7
- ✓ , : . : „ , 1999. 152 s. ISBN 954-423-165-X

- ✓ : " " 1992. 116 s.
- ✓ : " " ? ? In
60- . (. -). :
, 1997. 28 s.
- ✓ : . In
: . :
, 1999, 464 s. ISBN 954-9602-10-9
- ✓ : . In
: " " .
" 1992. s. 102-115
- ✓ : : : " " .
", 1991. 132 s.
- ✓ : . In
: . :
, 1999. s. 294-333. ISBN 954-9602-10-9
- ✓ : . In 60- .
(„ ") . In . - , 1997. .
2. s. 84-106
- ✓ : . In
60- . - .
: , 1997. . 2, s. 16-20.
- ✓ : . In
: , 2006. s. 175-209. ISBN: 954-01-1876-X
- ✓ : . In
: . :
, 1999. s. 334-357. ISBN 954-9602-10-9
- ✓ : . In .
, . (ed.). , (.
) . : " " , 2004, s.
375-405. ISBN 954-07-1883-X

- ✓ , : . : „ ”, 1972.
 . 378 s.
- ✓ , :
 . In . VIII. :
 , 1977. s. 45-64
- ✓ , : . 2005, ro .
 49, . 6, s. 273–310. ISSN 0042-8795
- ✓ , ; , : . : ,
 1982. 304 s.
- ✓ , ; , : . : ,
 1982. 321 s.
- ✓ , : . . . :
 1982. 495 s.
- ✓ , : :
 « » . . :
 , . . . 1995,
 ro . 4, . 3. (12), s. 6-5
- ✓ , : :
 . : , 1966. 156 s.
- ✓ , :
 (). . 1930, ro . 2, . 4, s. 353-367
- ✓ , : ; . :
 , 2009. 326 s. ISBN 978-954-09-0232-6
- ✓ , : " "
 . In . 2001, ro . 44, . 5-6, s. 28-40.
 ISSN 0323-9519
- ✓ , : . : , 1960. 352 s.
- ✓ , : . . : – , 2000. 704 s.
 ISBN 5-210-01488-6
- ✓ , : . In . 1994, ro . 3,
 . 9. s. 19-78 ISSN 0869-6365
- ✓ , : : , 1994. 90 s. ISBN 5-87604-
 019-3
- ✓ , : ().
 . 1930, ro . 2, . 4, s. 353-367

- ✓ , : . In
, 1994. s.188-190. ISBN 5-210-01299-9
- ✓ , :
: ,
. 1997, ro . 6, . 1. (18), s. 34-60. ISSN 0136-0132
- ✓ , : „ ”. In
, 1991. s. 162-174. ISBN 954-432-005-9
- ✓ , :
(100-). In
. IX
, 1983. s. 315-328
- ✓ , :
: « », 1997. 170 s. «
», . 7. 18 N 5-85759-049-3
- ✓ , : . : , 1962. 292 s.
- ✓ , : j : , ,
j . : ,
1924. 364 s.
- ✓ , : –
. *LiterNet* - , [online].
Kv ten 2004, ro . 6, . 5 (54) [cit. 2009-02-01]. Dostupné z
<<http://litenet.bg/publish9/apencheva/index.html>>. ISSN 1312-2282
- ✓ , :
(). . 1930, ro . 2, . 4, s. 353-367
- ✓ , : . : ,
1997. 282 s. ISBN 5-89329-051-8
- ✓ , : - . In . :
- . . : , 1995. s. 99-106. ISBN 954-439-348-
X
- ✓ , : . – :
ACADEMIA, 1931, 239 s.
- ✓ , : (“ ”
). . 2002, ro . 59, . 18, s. 7, 5. ISSN 0861-2153
- ✓ , : . In
. (

- 60- . . -). :
- , 1997. 28 s.
- ✓ , : " " . *LiterNet* - [online]. Duben 2004, ro . 4, . 4 (53) [cit. 2012-23-02]. Dostupné z <<http://litenet.bg/publish11/vstoianov/komunikativni.htm>>. ISSN 1312-2282
- ✓ - , : „ ” : 1995, ro . 6, . 1. (18), s. 61–69. ISSN 0136-0132
- ✓ , : 2. : 2004. 207 s. ISBN 954-607-633-3
- ✓ , (ed.) : (1863 - 1897) - : " ", 1983. 198 s.
- ✓ , : : , 1982. . 718 s.
- ✓ , : : 1988. 464 s. ISBN: 5-06-001251-4
- ✓ , : . In . : , 1977, s. 198-226.
- ✓ , : : , 2000. 348 . [ACADEMIA](#). ISBN: 5-267-00280-1
- ✓ , : (). . 1930, ro . 2, . 4, s. 353-367
- ✓ , : „ ” . . 1992, . 14, . 1, . 27-29. ISSN 0204-8523
- ✓ , : - . : , 1962. 229 s.
- ✓ , : . In . 1975, . 6, s. 165-198
- ✓ , : 1. 2. *Wiener slawistischer Almanach*. Sonderband 26/1 und 26/2. Wien: Gesellschaft zur Förderung slawistischer Studien, 1990 – 1991. 712 s.
- ✓ , : . M : , 1996. 248 s. ISBN 5-7333-0492-8

- ✓ , : . In , (ed.). : , 1978, s. 16-24
- ✓ , : – . In . : , 1998. s. 51-71. ISBN 954-9660-02-8
- ✓ , : . : , 1989. 188 s.

Seznam bibliografie rámcov dodrží pokyny metodické príruky ***Metody citování literatury a strukturování bibliografických záznam podle mezinárodních norem ISO 690 a ISO 690-2 (metodický materiál pro autory vysokoškolských kvalifikačních prací, verze 2.0, aktualizovaná a rozšířená)***, jejíž autorka PhDr. Eva Bratková, Ph.D. je zaměstnancem Ústavu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Příručka je schválena Odbornou komisí pro otázky elektronického zpřístupnění vysokoškolských kvalifikačních prací Asociace knihoven vysokých škol České republiky a dostupná na internetové stránce Asociace: <http://www.evskp.cz/> Dokument byl připraven v rámci centralizovaného rozvojového projektu MŠMT C1/2008 „Národní registr VŠKP a úložiště závěrečných prací se službou na odhalování plagiát“.